احمدهادی مقصودی.

روزه، زکات

وحج

عبادات اسلامیه مجموعه‌سینك

« بیشنچی جزئی »

ابتدائی مکتبلرنك اوچنچی صنف شاگردلری اوچوندر.

٧

سنه ١٣٣٣ ـ ١٩١٥

Эта книга, допущена Его Превосходительствомъ Г. Попечителемъ Оренбургскаго Учебнаго Округа отъ 9 апрѣля 1913 г. за № 5073 къ классному употребленію въ татарскихъ и русско-татарскихъ школахъ.

ИЗДАНІЕ СЕДЬМОЕ

Первое изданіе дозволено цензурою въ Петроградѣ 11 октября 1904 г.

КАЗАНЬ.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань. 1915

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

۱) آیت کریمه: (یَاأَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا کُتِبَ عَلَیْکُمُ الصِّیَامُ کَمَا کُتِبَ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ، لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ ❁) سورة البقرة.

مَالی: «ای مؤمن بندەلر، اوّل زماندەغی مؤمنلرگه فرض قیلنغانی کبی، تقوالغکز آرتسون اوچون (رمضانده) روزه طوتو سزگەده فرض قیلندی»

۲) حدیث شریف: لِکُلِّ شَیْءٍ زَکَاتٌ وَزَکَاتُ الْجَسَدِ الصِّیَامُ ❁

معناسی: (هر نەرسەنلك بر زکاتی، یعنی پاکلاوچیسی بولادر. تەننك زکاتی روزەدر.

صَوْمْ - روزه

۳) رَمَضان آینده هر کون روزه بولو، یعنی طاك یاقتیلغی جەیلگان وقتدن باشلاب قویاش باتقانچی آشامی، اچمی ویاقنلق قیلمی طورو بالغ وعاقل بولغان هر بر مؤمن بندەگه فرضدر.

٤) روزه نلك فرضلری (۳) در:

۱) نیّتْ قیلو، ۲) آشاو، اچودن طییلو، ۳) یاقنلقدن طییلو.

۵) روزه بولوغه سحر آشاغاندن صوك طاك آتقانچی نیت قیلو، مستحبدر. اویله وقتینه بر ساعت چاماسی قالغانچی نیت قیلنسەده، درست بولور. اویله وقتینه بر ساعت چاماسیغنه قالغاچ نیت قیلو معتبر بولماس.

٦) روزەغه کوڭل ایله نیت قیلو کافیدر. تل ایله هیچ بر سوز ئەیتمەسەده، کوڭلندن ایرتەگه روزه بولاچغینی اویلاسه، روزەسی درست بولور.

٧) عربچه اۇشبو سوزلرنی اوقوب تل ایله نیت قیلو مستحبدر:

نَوَيْتُ اَنْ اَصُومَ صَوْمَ شَهْرِ رَمَضَانَ مِنَ الْفَجْرِ اِلَى الْمَغْرِبِ خَالِصًا لِلّٰهِ تَعَالَى ❀

معناسی: (الله تعالی اوچون اخلاصم ایله نیت قیلدم رمضان آیینك روزەسینی طوتمقلقغه طاڭ وقتندن باشلاب قویاش باتقانچی.)

٨) قویاش باتقاچ روزەنی تمام قیلغانده بر طعام، طوز یا صو ایله (افطار) قیلو، یعنی آغزنی آچو سنتدر. خرما کبی طاتلی ییمشلر ایله افطار قیلو مستحبدر.

٩) افطار قیلغاندن صوڭ اۇشبو دعانی اوقور:

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلٰى

رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ فَاغْفِرْلِى يَا غَفَّارُ مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ ❀

معناسی: (ای الله، اۇشبو روزەنی مین سینڭ اوچون گنه طوتدم ومین سیڭاغنه ایمان کیتردم، وسیڭا توکل قیلدم، وسینڭ رزقڭ ایله آغزمنی آچامن. ای گناهلرنی عفو ایتکوچی الله، ایمدی مینم اوّلگی گناهلرمنیده، صوڭغی گناهلرمنیده، یارلقاغل.)

---

١٠) روزه بولغان کشیگه اۇشبو اشلر سنتدر: ١) طاڭ آتقانچی تونله طوروب سحر آشاو، ٢) روزه طوتو ایله نفسینی گناه اشلردن طییونی نیت قیلو، ٣) کسبدن بوشاغان وقتلرنده دینی کتابلر اوقو، ٤) قویاش بایغاچده آخشام نمازینی اوقوغانچی افطار قیلو.

١١) کوندز روزه وقتنده اۇشبو اون تورلی اشنی قیلو مکروهدر: ١) فائدەسز سوزلر سویلەو، ٢) ادبسز سوزلر سویلەو، ٣) مونچاغه کروب اوزاق اوطورو، ٤) صوغه چومەب قوییونو، ٥) طعام وچەیر چەینەو، ٦) بر نەرسەگه تلینی تییروب طاتوب قاراو، ٧) آوز اوبو، ٨) هیچ افطار قیلمیچی بریولی ایکی کون روزه بولو، ٩) فی بولسەده بر گناه اشنی قیلو، ١٠) آوروی آرتاچغینی بله طوروب روزه طوتو.

١٢) روزه بولغان کشیگه اوٗشبو اون توٗرلی اش درستدر: ١) صاتوٗب آلناچق مالنی طاتوٗب قاراو، ٢) بالاغه طعام چەینەب بیرو، ٣) کوزگەسوٗرمه طارتو، ٤) مییق وایرننی مایلاو، ٥) تشلرنی پا کلەو ٦) قان آلدرو، ٧) سوٗلوٗك صالدرو ، ٨) قوٗمغان ایله غسل قیلو ، ٩) موٗنچاغه کروٗب آیاق اوره تیرلەب چغو، ١٠) صابوٗن ایله یوونو.

١٣) اوٗشبو اوٗچ توٗرلی اش روزەنی بوٗزادر : ١) بوٗرچاق قدرگنه بولسەده، بر طعام یا دارو یوٗطو، ٢) برگنه طامچی قدر بولسەده، صو یا که دارو یوٗطو، ٣) یاقنلق قیلو.

١٤) رمضان روزەسینی اختیاری ایله بوٗزغان کشیگه هرکوٗن اورنینه بر کوٗن (قضا) قیلو وبوٗزغان اوٗچوٗن (کفّارتْ) قیلو فرض بولوٗر.

١٥) روزه کفارتی اوٗچوٗن دنیاده قوٗللر بتوٗب بیتمەگان بولسه، بر قوٗل آزاد قیلوٗب قوٗللرنی بتروٗرگه طرشو تییشلی بولوٗر. اگرده قوٗل طابلماسەیا که آنی آلوٗرغه بایلغی‌یتمسه، (٦٠) کوٗن بر طوٗتاشدن روزه طوٗتو، تییشلی بولوٗر.

اگرده ضعیفلك سببلی (٦٠) کوٗن روزه طوٗتارغه قوّتی بیتمەسه (٦٠) فیقیرگەطویارلق آش آشاتو تییشلی بولوٗر.

١٦) بر روزه کشی خطالق ایله بر آز آش یاصو یوٗطسه، یا که بوغازینه قار ویاغموٗر طامچیلری کرسه، یا که اختیاری ایله آغزینی طوتروٗب قوٗسسه، یا که طاڭ آتماغاندر دیب بلوٗب سحر آشاسه، حال بوکه، طاڭ آتقان بولسه، یا که قوٗیاش باتقاندر دیب بلوٗب افطار قیلسه، حال بوکه، باتماغان بولسه، یا که یاقنلقدن باشقه جنُبْ بولسه، روزەسی بوٗزلوٗر. بس اول کشیگه رمضاندن صوڭ روزەسینی قضا قیلو تییشلی بولوٗر، کفارت لازم بولماس.

١٧) روزەسی كۈندز بۈزلغان كشیگە قۈیاش باطقانچی روزە كشی كبی آشامی اچمی طۈرو تییشلی بولۈر.

١٨) بر كشینىڭ بوغازینە طوزان، طوفراق، جۈن یا تۈتۈن كرسە، یا كە بر كشی‌تۈكرگینی یا قاقرغینی یا كە تش آراسندە قالغان طعام كیسەگینی‌یۈطسە، یا كە روزە ایكانینی اۈنۈتۈب آشاسە اچسە یا یاقنلق قیلسە، اول كشینىڭ روزەسی بۈزلماس.

١٩) حیض یانفاس ایلە عذرلی بولغان خاتۈنلرغە روزە طۈتو درست توگلدر، آنلر رمضاندە طۈتلمی قالغان روزەلرینی رمضاندن صوڭ قضا قیلۈرلر.

---

٢٠) روزە طۈتارغە كۈچی ییتمسلك بیك ضعیف قارت كشی روزە طۈتمیچی هر كۈننىڭ روزەسی اورنینە بر فقیرگە طویارلق آش یا كە طویارلق آش آلۈرغە ییتەرلك آقچە بیرۈر.

٢١) اگردە رمضاندن صوڭ شول قارت طازارسە، قالغان روزەلرینی قضا قیلۈر.

٢٢) یۈكلی خاتۈن هم بالا ایمزە طۈرغان خاتۈن روزە طۈتقاندە اوزلرینە یا بالالرینە ضرر كیلودن قورقسەلر، ودخی آورو كشیلر آورولری آرتوودن قورقسەلر، روزەطۈتماسەلردە درست بولۈر. هر قایوسی قالغان روزەلرینی رمضاندن صوڭرە قضا قیلۈرلر.

٢٣) رمضاندە مسافر بولغان كشیگەدە روزە طۈتمی یۈرو، درست بولۈر. سفرندن قایتقاچ آگادە، قالغان روزەلرینی قضا قیلو لازم بولۈر.

٢٤) طاڭ آتقاندن صوڭ سفرگە چقغان كشیگە، مسافر بولدم دیب روزەسینی بۈزو درست توگلدر. اگردە بۈزسە، قضا قیلو لازم بولۈر.

٢٥) روزه‌سز کونچه کوندز اوینه قایتوب کوگان مسافرگه، قویاش باتقانچی روزه کشی کبی آشامی اچمی طورو مستحبدر.

---

٢٦) طوتلمی قالغان روزه‌لرینی سلامت وقتنده قضا قیلوب بترمه‌گان کشیگه آورو بولغاچ قضاغه قالغان روزه‌لری اوچون (فدیه) بیرو ایله وارثلرینه وصیّت ئه‌یتو واجب بولور.

٢٧) اگرده شویله وصیت ئه‌یتکان کشی وفات بولسه، وارثلرینه قالغان مالینک اوچدن بر اولوشی قدرندن فدیه بیرو واجب بولور.

٢٨) پنجشنبه ودوشنبه کونلرنده عاشورا، رغائب، براءت وعرفه کونلرنده ذوالحجه ومحرم آیلرینک اوّلگی آتناسی کونلرنده وهر آینک طولغان اوچ کوننده روزه طوتو کوب ثوابلی مستحبلردندر.

٢٩) نفل روزه‌نی بوزو درست توگلدر. اگرده بوزسه، قضا قیلو واجب بولور.

٣٠) قوناق کیلو سببلی یا آشقه چاقرلو سببلی، نفل روزه‌نی اویله‌گه قدر بوزو درست بولور، اویله‌دن صونک بوزو درست بولماس.

٣١) ایکی عید کونلرنده و٣ تشریق کونلرنده روزه طوتو ودخی یالغوز جمعه کوننده گنه یا شنبه کوننده گنه روزه طوتومکروهدر.

---

٣٢) شعبانننک (٣٠) نچی کوننده آخشامدن صونک آی کورنمه‌سه، (٣٠) نچی کوننده آی کورو خبرینی کوتوب اویله وقتلرینه قدر آشامی، اچمی روزه بولوب طورو مستحبدر.

٣٣) اگرده آی کورو خبری کیلسه، شول کونچه نیتله‌ب روزه بولنور. آی کورو خبری کیلمه‌سه، روزه‌نی بوزو تییشلیدر.

٣٤) (٢٩) نچی شعبانده آی کورلمه‌گان بولسه، (٣٠) نچی کونینی رمضاندن حسابلاب روزه طوتو مکروهدر. شول کونده نفل نیتی ایله روزه بولو درست بولور.

٣٥) قویاش بایغان وقتلرده آی کورنه طورغان طوغریده بولوط، یا که طوزان بولماسه، رمضان باشی اوچون‌ده شوّال باشی اوچون‌ده آینی کوب کشی کورو لازم بولور، ایکی اوچ کشینک کورووینی‌گنه قبول ایتلمس.

٣٦) اگرده آی کورنه طورغان طوغریده بولوط، بو، یا که طوزان بولسه، رمضان باشی اوچون بر عدل کشینک کورووی قبول ایتلوب ایرته‌گیسنده روزه‌غه کرلور. اول کشی کیره‌ك ایر، کیره‌ك خاتون کشی بولسون آیرماسی یوقدر.

٣٧) شوّال باشی اوچون اَقَلّ ایکی عدل ایر کشینک یابر عدل ایر وایکی عدل خاتوننك کورولری قبول ایتلوب ایرته گیسنده عید فطر اوقلور.

٣٨) بالغ وعاقل بولوب الوغ گناهلردن صاقلانغان کامل مسلمان کشی عدل کشیگه حساب قیلنور.

اِعْتِکاف.

٣٩) رمضاننك آخرغی اون کوننده ایرلرگه آز بولغانده بر تَه‌ولك قَدَر مَسْجِدده عمر کیچروب، خاتونلرغه اویلرنده نماز اوقی طورغان ییرلرنده اوطوروب (اِعْتِکاف) قیلو سنتدر.

٤٠) اعتکاف قیلوچی ایرلر، مسجدده آشارلر، اچه‌رلر هم یوقلارلر. آنلرغه بَدْرَفْکه بارو وطهارت آلو کبی مسجدده قیلو ممکن بولماغان اشلر اوچون هم آش صو آلوب کیلو اوچون‌گنه مسجددن چقو درست بولور.

٤١) اگرده عذرسز بر دنیا اشی اۇچۇن مسجددن چقۇب آلتی ساعت قدر وقت اوتکه‌رسه‌لر، اعتکافلری بۇزلۇر.

٤٢) اعتکافده‌گی کشیلرگه خاتۇنلرینڭ ته‌نلرینه قول تیبرو حرامدر. اگرده مسجددن چقغان وقتلرنده یاقنلق قیلسه‌لر، اعتکافلری بۇزلۇر.

٤٣) اعتکافده‌غی کشیلر مسجدده نماز اوقۇرلر، قرآن اوقۇرلر، علم اۇیره‌تۇرلر هم اۇیره‌نۇرلر، ذکر وتسبیح ئه‌یتۇب، کتاب قاراب، دین مسئله‌لری سۇیله‌شۇب اوطۇرۇرلر. آنلرغه مسجدده دنیا اشلری قیلو ودنیا سوزلری سۇیله‌شو مکروهدر.

زَکٰاتْ

٤٤) اِنَّ اللّٰهَ اِفْتَرَضَ عَلَیْهِمْ (ای المؤمنین) صَدَقَةً فِی اَمْوٰالِهِمْ تُوخَذُ مِنْ اَغْنِیٰائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلٰی فُقَرٰائِهِمْ ❀ عن ابن عباس.

مغناسی: تحقیق الله تعالی مؤمنلرگه ماللرندن زکات صدقه‌سینی بیرونی فرض قیلدی، اول زکات اۇلۇشی مؤمنلرنڭ بایلرندن آلنۇب فقیرلرینه طاراتلۇر (قایتارلۇر).

٤٥) دین اسلامده بالغ وعاقل بولغان مؤمن بنده‌گه فرض بولغان الوغ عبادتلرنڭ دورتنچیسی هر یلده بر مرتبه مالدن (زکات) بیرودر.

٤٦) بر کشیگه زکات فرض بولو اۇچۇن، اول کشینڭ زکات چغاطۇرغان ماللرنڭ برسندن (نصاب) قدرینه یعنی زکات چغارلق مقدارینه بر یل خواجه بولووی شرطدر. مالغه خواجه بولغاندن صوڭ بر یل طولغانچی زکات بیرو فرض بولمی طۇرۇر. بر یل طولغاندن صوڭ هر یل طولغان صاین بر مرتبه بار قدر مالینڭ زکاتینی چغارو فرض بولۇر.

زکاتماللری

٤٧) زکات چغـارلا طۇرغان ماللر (٣) تۆرلـیدرلر : ١) آقچه ٢) حیوان، ٣) سودا مالی.

٤٨) اۇشـبو اۇچ تـۆرلی مـالدن بـاشقه یۇرط ییرلر، کییملر، کتابلر، صاوتلر وباشقه معیشتقۆراللری کبی (حاجَتِ اَصْلیّه) دن بولغان ماللردن وهم (اِجارَه) طریقنچه‌حق ایله‌بیرله طۇرغان یۇرطلردن، ایگـنلك، پچه‌نلك، واورمـانلق ییرلردن زکات بیرو فرض توگلدر.

٤٩) بورچلی کشینـكٔ قولـنده‌غی مالینكٔ بورچندن آرتقانی‌غنه اوزنـکیدر. شونكٔ اۇچۇن آنكا مالینكٔ بورچقه تییشلی بولغان قدرندن زکات بیرو فرض بولماس.

٥٠) بورچقه بیرلـگان مال کشینـكٔ اوزه‌مالیدر. اگرده اشانچلی کشیده بولۇب (سَنَدْ) (١) ایله دعْوا قیلۇب آلو ممکن بولۇرلق بولسه، خواجه‌سینه آندن‌ده زکات بیرو تییشلی بولۇر.

٥١) آقچه‌دن مراد، آلـتۇن وکۆمۆش مالیدر. ته‌نـکه ایتۆب صوغلغان بولسه‌لرده، یا که صوغلماغان حاللرنچه بولسه‌لرده یا که برزینت ایتۆب اشله‌نـگان بولسه‌لرده، اوزلرندن کیمره‌ك باقر ایله قاتشقان بولسه‌لرده، آلتۇن وکۆمۆش ماللرندن زکات بیرو فرضدر.

٥٢) آلتۇن وکۆمۆش اورنـنده استعمال قیلنغانی سببلی باقر آقچه‌دن‌ده وهم خزینه‌ده صاقلانا طۇرغان آقچه‌نكٔ سَنَدی بولغانی اۇچۇن، کاغد آقچه‌دن‌ده زکات چغارو تییشلیدر.

٥٣) زکات چغـارلا طۇرغـان حیوانـلر: قوی، صارق، که‌جه، صییر، تۆیه، آت کبی یۇرط حیوانلریدر. بو حیوانلرنكٔ جه‌ی کۆننده همان قرده آشاب یۇری طۇرغانلرندن‌غنه زکات چغارلۇر. یۇرط

---

(١) سند ـ ۋیکسل کبی بر دوکمینتدر.

خدمتنده بولغان حیوانلردن زکات چقارلماس.

٥٤) ایشەك، قاچر، بلان وقر کەجەسی کبی حیوانلردن زکات چقارلماس.

٥٥) سودا مالندن مراد، نیندی ذاتدن بولسەده، صاتارغه دییوب نیت قیلنغان حلال مالدر.

نصاب

٥٦) برمالدن زکات بیرو فرض بولو اوچون، اول مالنك نصاب قدرینه (*) طولمقلغی شرطدر. نصابقه طولماغان مالدن زکات بیرو فرض توگلدر.

٥٧) زکات چقارلا طورغانماللرنك نصابلری تورلیچەدر: مثلا آلتوننك نصابی (٢٠) مثقالدرکه (١٠٠) صوم چاماسندەدر. کوموشنك نصابی (١٤٠) مثالدرکه (٣٥) صوم چاماسندەدر. قوی، صارق وکەجەنك نصابی (٤٠) باشدر. صیبرنك نصابی (٣٠) باشدر. تویەنك نصابی (٥) باشدر. آتنك نصابی برسی بایطال بولمق شرطی ایله (٢) باشدر. سودا مالینك نصابی بهاسی کوموش نصابی قدر بولودر.

٥٨) مالنك زکاتقه بیرله طورغان اولوشی مجموعینك قرقدن بر اولوشی چاماسیدر. مثلا: (٢٠) مثقال آلتوندن یارتی مثقال قدری زکاتقه بیرلور. (١٤٠) مثقال کوموشدن اوچ مثقال یارم قدری بیرلور. باقر آقچه، کاغذ آقچه هم سودا مالی کوموش بهاسی ایله حساب قیلنورلر.

٥٩) اگرده بر کشینك آلتونی اوزی گنه نصابقه طولماسه، کوموش ایله باقر وکاغذ آقچەلر ایله هم سودا ماللری ایله برگه قوشلوب حساب

---

(١) سند ۋیکسل کبی بر دوکومینتدر.

قیلنوُر . اگرده مجموعینکٔ بهاسی کوُموُش نصابینه طولسه، بهالرینکٔ قرقدن بر اوُلوُشی قدرینی زکاتقه بیرو تییشلی بوُلوُر.

٦٠) قرق صوملق مـالدن زکاتقه برصوم بیرلـوُر، (١٠٠)صوملقدن (٢) صوم (٥٠) تیین بیرلوُر ، (١٠٠٠) صوملقدن (٢٥) صوم بیرلوُر.

٦١) قرق قوی، صارق وکه‌جه اوُچوُن برقوی بیرلوُر. قرقدن آرتق بولغانده هر یوُزقوی اوُچوُن برقوی مقداری بیرلوُر .(وفیه)

٦٢)اوتوُز صییر اوُچوُن بریه‌شلك بربزاو بیرلوُر. (٤٠)صییر اوُچوُن ایکی یه‌شلك بر بزاو بیرلوُر . (٣٠) دن و(٤٠) دن آرتقانلرینکٔ هر برسی اوُچوُن بریه‌شلك بزاو بهاسینکٔ (٣٠) دن بر اوُلوُشی بیرلوُر. مثلا بر یه‌شلك بزاونکٔ بهاسی (١٥) صوم چاماسنده بولغانلقدن نصابدن آرتقان صییرلرنکٔ هر برسی اوُچوُن (٥٠) تیین چاماسی بیرلوُر.

٦٣)یکرمی دورت باشقه طولغانچی هر بیش توُیه اوُچوُن برقوی بیرلوُر (٢٥)توُیه اوُچوُن بریه‌شلك برتوُیه بالاسی بیرلوُر...

٦٤) آتلرنکٔ هر برسی اوُچوُن بهاسینکٔ قرقدن بر اوُلوُشی بیرلوُر.

٦٥) زکات اوُچوُن تییشلی بولغان قوی، بزاو وتوُیه بالاسی اورنینه بهالری، قدر آقچه بیروده درست بولوُر.

٦٦) بر یلنکٔ باشنده نصاب قدر مالغه خواجه بولغان کشینکٔ مالی آرتا آرتا، یل طولغانچی کوبه‌یسه،اول کشیگه مالینکٔ مجموعندن زکات بیرو فرض بولوُر؛ شویله‌که، صوکٔندن آرتقان ماللرغه یل طولماسه‌ده، زکاتلرینی چغارو تییشلی بولوُر.

زکات بیرله‌طوُرغان کشیلر.

٦٧) زکاتنی، قولنده نصاب قدر مـالی بولماغان، فقیر ومسکین کشیلرگه بیرو تییشلیدر.

٦٨) ودخی قولنده مالی قالماغان مسافرگه‌ده خرجلك ایتوُب بیرلوُر، گرچه آنکٔ یوُرطنده‌مالی بولسه‌ده.

ودخی بورچینی تولەرگەیاردم بولسوٗن اوٗچوٗن، بورچی کوب کشیگە دە بیرلوٗر، گرچە آنڭ قولندە نصاب‌قدر مالی کورنسەدە.

٦٩) (عامل) قولینە یعنی زکات جیبارغە تعیین قیلنغان کشیگەدە بیرلوٗر: آندە جیبلغان زکات آقچەسی بیت‌المالنڭ‌فقیرلرگە بیرلە طوٗرغان صوماسینە قوشلوٗر. خدمت حقی ایتوٗب عاملنڭ اوزینەدە زکاتدن جیبلغان مالدن بر چاما بیرلوٗر، گرچە بای کشی بولسەدە.

٧٠) کشی، زکاتینی اوزینڭ آتاسینە، آناسینە، بابا وئەبیلرینە، بالالرینە وبالالرینڭ بالالرینە، ایرینە یاخاتوٗنینە ودخی قولندە نصاب قدری‌مالی‌بولغان بای کشیگە وبای کشینڭ یەش بالاسینە بیرو درست توگلدر. اگردە بیرلسە، زکاتقە حساب قیلنماس، بلکە بولەك وهدیە حکمند بولوٗر.

٧١) زکاتنی اوزینڭ فقیرقرد اشلرینە، فقیرشاگردلرگە فقیرطوٗل خاتوٗنلرغە، کسبدن عاجز بولغان ضعیف کشیلرگە بیرو آرتغراقدر. دین وعلم خدمتندن بولوٗب کسبدن، (اجرەووظیفە)دن محروم بولغان کشیلرگە، گرچەقوللرندەنصاب‌قدر ماللری کورنسەدە، زکات بیرودرستدر. چوٗنکە آنلر لوازملرینی طاشلاب کسبکە طوٗتنغانچی هر برسی فقیر کشی حکمندەدرلر.

٧٢) بر مالنی زکات ایتوٗب بیرگان وقتدە خواجەسی زکاتدن بولووینی‌نیت‌قیلو ودخی آلوچینڭ قولینە تمام‌طابشروٗب (تملیك) قیلوٗب بیرو لازمدر. زکات نیی ایلە بیرلمەگان مال ودخی آلوچینڭ قولینە مال ایتوٗب طابشرلماغان نەرسە، زکاتدن حساب قیلنماسلر.

٧٣) اگردە بر مال زکاتقە بیروٗرگە دییوٗب تعیین قیلنغان بولسە، بیرگان وقتدە زکاتدن بولووینی نیت قیلنماسەدە، زکاتدن حساب قیلنوٗر.

٧٤) زکات صوماسینی آیرم جییوٗب فقرانڭ اوز قولینە طابشرا طوٗرغان جمعیت خیریەلرگەدە زکات بیرو درستدر. اول وقت جمعیتنڭ خزینە داری زکات بیروچینڭ وکیلی حکمندە بولوٗر.

عشر.

۷۵) یـاغموُر صووی یا یلغه صووی ایله اوسکان آشلقلرنڭ وییمشلرنڭ هم پچه‌نلرنڭ ودخی بالنڭ زکاتلری عشرلریدر. شویله‌که حاصل بولغاندن صوڭ برمرتبه اوندن براوُلوُش‌قدرلرینی بیت‌المال خزینه‌سینه یاکه‌فقیرلرگه بیرو خواجه‌لرینه فرضدر.

۷۶) عشر ماللرینـڭ نصابلری یوقدر؛ نی‌قدر حاصل بولسه‌لر، شول قدرلرینڭ اوندن بر اوُلوُش قدری عشر ایتوُب بیرلوُر. ایگو. اورو وتربیه قیلو خرجلری‌ده چیگرلمس.

۷۷) مذکور مالـلردن عشر فرض بولو اوُچوُن خواجه‌لرینڭ بالغ عاقل وبای بولولری‌ده شرط توگلدر. صبی، دیوانه وفقیر کشیلرنڭ آشلقلرندن‌ده، عشرلری چغارلو تییشلیدر.

۷۸) اوطـوُن وقامش کبی نه‌رسه‌لردن عشر چغارو لازم بولماس.

۷۹) یـاغموُر کوب یاومی طوُرغان بیرلرده چغر وچیله‌کلر ایله صوغارلغان آشلقلردن کامل عشر بیرلمس. بلکه‌عشرنڭ یارتیسی‌غنه، یعنی یگرمیدن براوُلوُشی‌گنه بیرلوُر.

۸۰) عشرده، زکات بیـرله طوُرغان فقیر کشیلرگه‌گنه بیرلوُر.

فطره.

۸۱) حـاجت اصلیه‌سندن آرتق کوُموُش نصابی‌قدر، یعنی (۳۵) صوم‌چاماسنده مالی بولغان کشیگه رمضاندن صوکره عید فطر کوُننده اوزی اوُچوُن هم صبی بالالری اوُچوُن (فطره) صدقه‌سی بیرو واجب بولوُر.

٨٢) خاتونى وبالغ بولغان بالالرى باى بولسه‌لر، فطره آنلرنك اوزلرينه واجب بولور. اگرده فقير بولسه‌لر، هيچ كمگه‌واجب بولماس.

٨٣) اگرده بر كشى خاتونى والوغ بالالرى وخدمتچيلرى اوچون‌ده فطره صدقه‌سينى اوزى بيرسه، البته ثوابسز بولماس.

٨٤) چيتنلك ايله تركلك قيلا طورغان فقير كشيلرگه فطره صدقه‌سى بيرو واجب توگلدر. اگرده بيرمكچى بولسه‌لر، اوزلرندن فقيرره‌ك كشيلرگه بيرو تييشليدر.

٨٥) فطره صدقه‌سينى عيد فطر كوننده طاك آتقاندن صوك عيد نمازى اوقولغانچى بيرو ثوابليراقدر، چونكه بايرام ايته‌رگه آقچه‌سى بولماغان فقيرلرنى بايرام بولغانچى سوينديرو آرتغراقدر.
رمضان آيى اچنده بيروب قويوده درست بولور. عيد اوقولغانچى بيره آلمى قالغان كشى صوكندن بيرور.

٨٦) فطره صدقه‌سى‌ده، زكات وعشر كبى فقير كشيلرگه‌گنه بيرلور.

٨٧) فطره اوچون هر كشى باشندن بايلغى اورتا بولغان كشيگه (٤) قاداق چاماسى بغداى يا (٨) قاداق چاماسى آرپابيرو وبايراق كشيگه (٤) قاداق چاماسى خرما يا (٨) قاداق چاماسى يوزوم بيرو تييشليدر. بونلرنك‌اورنينه بهالرى قدر آقچه بيروده درست بولور

٨٨) بغداينك پودى برصوم بولغان يللرده هر كشى باشندن فطره اوچون (١٠) تيين بيروده كافيدر، بغداى بيك آرزان بولوب پودى (٤٠) تيينگنه بولغان ييلرده كشى باشندن (٥) تيين بيروده كافى بولور.

فِدْيَه

٨٩) قضاغه قالوب‌ده. صوكندن قضا قيلنماغان روزه ونمازلرى بولغان‌كشيگه، اوزندن قالاچق مالندن شول روزه ونمازلرى اوچون (فِدْيَه) بيرو ايله وارِثلرينه (وَصِيَّتْ) ئه‌يتو واجبدر.

٩٠) بویله وصیت ئەیتکان کشی وفات بولا قالسه، قالغان مالینک اوچ اولوشدن بر اولوشی قدری ایله هر برقضا قیلنمی قالغان روزه ونمازلری اوچون فدیه بیرو وارثلرینه واجب بولور .

٩١) فدیه‌نک مقداری هربر کون روزه اوچون وبیش وقت نمازنک هربرسی اوچون وهم وتر نمازی اوچوی بر فطره صدقه‌سی قدر در

٩٢) وقتنده طوتلغان روزه واوقولغان نمازلر اوچون یاکه صوکندن قضا قیلنغان روزه ونمازلر اوچون فدیه بیرولازم توگلدر. شویله ایسه‌ده، صاقلق اوچون بیروده ضررده یوقدر . شونک اوچون کوب وارثلر میتنک بالغ بولغان زماننده باشلاب اولگان وقتینه‌قدر فرض بولغان روزه ونمازلرینی حساب قیلوب همه‌سی اوچون فدیه بیره‌لر .

٩٣) فدیه‌نی (٤) قاداق بغدایدن حساب قیلنغانده ، هر روزه ونماز اوچون (١٠) تیین چاماسنده بولادر (*) بوحسابدن بریللق روزه ونمازلرنک مجموعینک فدیه‌سی (٢١٥) صوم (٣٠)تیین چاماسنده بولادر .

٩٤) میتنک بالغ بولغاندن صوگغی یللرینک هر برسینک فدیه‌سینی چغاروب بترو اوچون بر یللق فدیه‌نک بهاسی قدر بر مال ایله (دور) قیلو، یعنی قات قات بیروب ئەیله‌ندرو کوب ییرنک اهل اسلامی آراسنده عادت بولمشدر شریعتکه خلاف اش توگلدر. لکن دورقیلناچق مالنک بهاسی، بغدای‌نک پودی بر صوم بولغان یلده (٢١٥) صوم چاماسندن کیتم بولماسقه تییشلیدر.

(*) چونکه کوب یللرده بغداینک قاداغی ایکی تیین یارم چاماسندن آرتق بولسیدی. بعض طرفلرده قاداغی بر تیینگه‌ده توشه‌در .

صَدَقَه

٩٥) زکات، عشر، فطره، فدیه وکفارت صدقه‌لری فقیرلرحقی بولغان فرض وواجب صدقه‌لردر. آنلرنی موءمن وفقیر بولماغان کشیگه بیرو یا که یول توزه‌تو، کوپر اشله‌تو، قویو وچیشمه‌لر یاصاتو، مسجد ومدرسه‌لر صالدرو کبی جمیع خَلْق فائده‌سی اوچون بولغان عمومی اشلرگه طوتو درست توگلدر.

٩٦) مذکور صدقه‌لردن باشقه صدقه‌لر وهم جمیع خلق فائده‌سی اوچون طوتلغان آقچه‌لر نفل صدقه‌لودر. نفل صدقه‌لری بیرو کوب ثوابلی مستحب عمللردندر.

٩٧) صدقه‌نی کوب بیرو گناهلرنڭ عفو قیلنووینه بلا وآفتلردن امین بولوغه سبب بولور دییلمشدر.

٩٨) فقیرلك ومحتاجلق سببلی صدقه صوراغان کشیگه قاتی سوز ئه‌یتو حرامدر. آز بولسه‌ده، بر نه‌رسه بیرو یا که یاخشی سوز ایله جواب بیرو تییشلیدر.

٩٩) بر نیچه کون ترکلك قیلورلق طعامی یا آقچه‌سی بولغان کشیگه صدقه صوراو حرامدر. امّا کییم صالم کبی ضرور بولغان نه‌رسه‌نی صوراو حرام توگلدر.

١٠٠) محتاج بولماغان کشیگه صدقه بیروب آنی تله‌نچیلککه عادتله‌ندرو مکروهدر.

١٠١) صدقه بیرلگاندن صوڭ بیروچیگه خیر تله‌ب اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ احْفَظْ صَاحِبَ هٰذِهِ الصَّدَقَةِ عَنِ الْاٰفَاتِ وَالْبَلِيَّاتِ وَاغْفِرْ ذُنُوبَهُ وَاَكِّدْ اِيمَانَهُ وَاَكْثِرْ اَمْوَالَهُ وَوَفِّقْهُ عَلٰى خَيْرِ مَقَاصِدِهِ *

معناسی: (ای الله، اوشبو صدقه بیروچینی آفت وبلالردن صاقلاغل ودخی آنڭ گناهلرینی عفو قیلغل. ودخی آنڭ ایمانینی قوتلی قیلغل، ودخی آنڭماللرینی آرتدرغل، ودخی آنی خیرلی مقصودلرینه ایرشدرگل).

قُرْبانْ

١٠٢) حاجتِ اَصْلِيَّه‌سندن آرتق كۆمۆش نصابی قَدَر مالی بولغان كشيگه (١٠) نچی ذی‌الحجه‌ده عيد قربان نمازندن صوگره اوزی اۆچۆن بر قربان بوغازلاب جماعتلرينی وفقيرلرنی حرمت قيلو واجبدر.

١٠٣) قربانني (١٠) نچی ذی الحجه‌ده بوغازلانمی قالسه، (١١) نچی و(١٢) نچی ذی الحجه‌ده بوغازلاوده درست بولۆر. امّا (١٢) نچی ذی الحجه‌ده قۆياش باتقاندن صوڭ بوغازلاو درست بولماس.

١٠٤) وقتنده بوغازلی آلماغان كشيگه قربانلغينی يا كه آنڭ بهاسينی فقيرلرگه صدقه ايتۆب بيرو تيیشلی بولۆر.

١٠٥) قربانني كيچ برله وتۆنله بوغازلاو مكروهدر.

١٠٦) قربان اۆچۆن قوی، صارق، كه‌جه، صيير وتۆيه كبی ايكيشه‌ر طۆياقلی حيوانلرغنه بوغازلانۆرلر. آت، طاوق، قاز كبی حيوانلرنی قربان قيلو درست توگلدر.

١٠٧) قوی، صارق وكه‌جه هر برسی بره‌ر كشی اۆچۆن قربان قيلنۆرلر. اما صيير ايله تۆيه‌نی ييديشه‌ر كشی اۆچۆن قربان ايتوده درست بولۆر.

١٠٨) قربان قيلناچق قوی، صارق وكه‌جه‌نڭ بر يه‌شی، صييرنڭ ايكی يه‌شی وتۆيه‌نڭ بيش يه‌شی طولغان بولو تيیشليدر.

١٠٩) زور وسيمز بولسه، آلتی آيلق قوی وصارقنی قربان قيلو درست بولۆر. اَمّا بر يه‌شی طولماغان كه‌جه‌نی قربان قيلو درست توگلدر.

١١٠) صيير وتۆيه (٧) كشی اۆچۆن قربان قيلنغانده، اول

كشيلرنڭ هر قايوسى قربان عملينى نيت قيلو تييشليدر.

١١١) اگر ده آرالرنده برسى ايت اوُچوُن قاتشسه، هيچ برسينڭ اوُلوُشى قرباندن حساب قيلنماس.

١١٢) يەش بالالرنى قاتشدروُب (٧) گه حسابلاب بر حيواننى قربان قيلو درستدر. ميت اوُلوُشينى سلامت كشيلرنڭ قربانينه قاتشدرو شبهه‌ليدر.

١١٣) ثوابينى بر ميتكه باغشلاو نيتى ايله شول ميت اوُچوُن آتاب بر قربان بوغازلاو درستدر.

١١٤) ييدى كشى بر حيواننى قربان قيلغانده ايتينى قاداقلاب اولچەب بولشو تييشليدر، كيسه‌كلەب بولشو درست توگلدر.

١١٥) باى كشى قربانينڭ ايتينى اوُچ كيسه‌كگه بولوُب بر اوُلوُشينى فقيرلرگه اوُله‌شو، ايكنچى اوُلوُشى ايله قوناقلر حرمت قيلو واوُچنچى اوُلوُشى ايله اوُى جماعتلرينى حرمت قيلو مستحبدر.

١١٦) باى بولماغان كشيگه جماعتلرينى گنه حرمت قيلوده درستدر.

١١٧) قربانڭ تيريسينى يا كه آنڭ بهاسينى برفقيرگه صدقه قيلو مستحبدر آنى صاتوُب آقچه‌سينى اوز كيره‌گينه طوُتو درست توگلدر. اما صاتميچى كون يا طون ايتو درستدر.

---

١١٨) اير كشى قربانلغينى اوزى بوغازلاو مستحبدر. باشقه بر مسلمان كشيگه طابشرسه‌ده، درست بولوُر.

١١٩) بوغازلار آلدندن قربانڭ ايبه‌سى يا كه بوغازلاوچى حيوانغه قاراب اوُشبو دعانى اوقوُر:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ صَلَاتِى وَنُسُكِى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَاشَرِيكَ لَهُ ❀

اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلْ هٰذِهِ الْاُضْحِيَّةَ (مِنْ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ) يا كه (مِنْ فُلَانَةَ بِنْتِ فُلَانٍ)

معناسی : (ای الله ، تحقیق مینم نمازم وعبادتلرم وترکلگم هم اولمکلگم بارچه عالمنڭ خواجەسی بولغوچی الله تعالی اوُچوُن وآنڭ قدرتندەدرلر. اول الله تعالی‌نڭ هیچ شریکی یوقدر. ای الله ، اوُشبو قربانی فلان فلان اوغلندن یاکه فلانه فلان قزندن قبول قیلغل).

١٢٠) قربان بوغازلاتاچق کشی ، حاجیلرغه اوُخشاو اوُچوُن ، ذوالحجه آیی کرگاندن صوڭ چەچینی کیتەرمیچی وطرناقلرینی کیسمیچی طوُرو مستحبدر.

١٢١) قربانلق اوُچوُن آق یا کوك توُسلی جمیع اعضاسی کامل سلامت ، زور موُگزلی سیمز تەکه آرتغراقدر.

١٢٢) دیوانەلانغان حیوانلر ، قوُرچاڭغی حیوانلر ، طومشدن موُگزسز حیوانلر وپچترلگان حیوانلرده قربانلقغه یارارلر.

١٢٣) بیك آرق حیوانلر، یوُری آلماسلق آقساق حیوانلر ، بر قوُلاغینڭ یا برموُگزینڭ یا قوُیرغینڭ اوُچدن براوُلوُش قدرلری هلاك بولغان حیوانلر، بر کوزی صوقر حیوانلر وقوُلاقسز یاقوُیرقسز حیوانلر قربانلقغه یاراماسلر.

حَجّ

١٢٤) بُنِیَ الْاِسْلَامُ عَلٰی خَمْسٍ: شَهَادَةِ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ، وَاِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِیْتَاءِ الزَّكٰوةِ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَیْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَیْهِ سَبِیلًا ۞

معناسی : اسلام دینی بیش توُرلی عبادت اوزرینه توُزلمشدر. الله تعالی‌نڭ برلگینه وحمد علیه السلام آنڭ پیغمبری بولووینه کوُڭلدن اشانوُب گواهلق بیرو . نماز اوقو ، مالدن زکوة بیرو، رمضانده روزه طوُتو ویول خرجلرینه کوُچی ییتکان کشیگه کعبة اللهنی زیارت قیلوُب حج قیلو .

١٢٥) دین اسلامده بالغ وعاقل بولغان موُمن بندەگه فرض بولغان الوغ عبادتلرنڭ بیشنچی عمرنده بر مرتبه (مَکّهٔ مُکَرَّمه) شهرینه باروُب (حج) قیلودر.

١٢٦) اوُشبو حج، اوزی سلامت بولوب مَکّهٔ مُکَرَّمه‌گه باروُب قایتوُرلق یول خرجلرینه واوزی قایتقانچی اوُینده قالغان جماعتلرینكٔ نفقه‌لرینه ییته‌رلك مالی بولغان بای کشیگه‌گنه فرضدر.

١٢٧) ایری یا محرم قارنداشی بر‌گه باراچق بولسه، بای وسلامت خاتوُنلرغه‌ده حج فرض بولوُر.

١٢٨) آورو کشیلرگه، صوقر کشیلرگه وفقیر کشیلرگه حج فرض توگلدر. امّا اگرده بوُندی کشیلر (مکهٔ مکرمه) گه بر سبب ایله بارسه‌لر، یاکه مکه اطرافنده طوُرو سببلی حج قیلوُرغه کوُچلری ییته‌رلك بولسه، آنلرغه‌ده حج فرض بولوُر.

١٢٩) حج سفرینه چغو اوُچوُن یوللرنكٔ اوغریلردن ویوُغنچلی آورولردن امین بولمقلغی‌ده شرطدر. اگرده یوللر طنچسز بولسه، حجنی ادا قیلو فرض بولماس. یوللر طنچلانغانچی بای کشیلرگه‌ده حج سفرینی کیچکترو درست بولوُر. فرض بولغاندن صوكٔ عذرسز حجنی کیچکترو درست توگلدر.

١٣٠) حجنكٔ فرضلری اوُچدر:

١) (احْرام) یعنی مکهٔ مکرمه‌گه باروُب کرگانچی (میقات) دییوُب آتالا طوُرغان اورنلرنكٔ برسنده حج نیتی ایله (احْرام) قیلو.

٢) (وقوف) یعنی عرفه کوُن اوُیله‌دن صوكٔ عرفات طاونده حاضر بولو.

٣) (طَوافْ) عید قربان کوُننده یا که آنكٔ ٢ نچی یا ٣ نچی کوُننده کَعبَةُ الله‌نی معلوم ره‌وشنچه (٧) مرتبه ئه‌یله‌نو.

١٣١) حجنكٔ واجبلری بیشدر:

١) قربان عیدی کوُننده ایرته نمازندن صوكٔ مُزدَلِفَه اسملی اورنده حاضر بولو. ٢) (صَفا ومَروَه) طاولری آراسنده یوُروُب (٧) مرتبه

(سَعْی) قیلو ، ٣) طاش آتلا طوُرغان اورنلرده مخصوص کوُنلرنده (٧) شەر طاش آتو، ٤) اوُیگه قایتو نیتی ایله مکه مکرمەدن چغار آلدندن کعبة الله نی ینه طواف قیلو ، ٥) قربان عیدی کوُننده فرض طوافنی قیلغاندن صوڭ چەچینی کیتەرتو یا قسقارتو ،

حجنڭ بونلردن باشقه عمللری‌ده کوبدر ؛ آنلرنڭ بعضلری سنت وبعضلری مستحبلردر.

حج عمللری

١٣٢) حاجیلر ، مکۀ مکرمەگه باروُب ییتکانچی ، (میقات) دییوُب آتالا طوُرغان ییرلرنڭ برسنده طوقتاب ، مییقلرینی قسقارتوُرلر، طرناقلرینی کیسەرلر ، آرتق توُکلرینی کیتەروُرلر، عادتده کییه طوُرغان کییملرینی صالوُرلر. غسل قیلوُب (احرام) (*) کییملرینی کییەرلر.

١٣٣) آندن صوڭره ایکی رکعت نفل نمازی اوقوُغاچ : (اَللّٰهم انی اُرِیدُ الحجَّ فیَسِّرهُ لی وتقبلهُ منّی) دیب حجگه نیت قیلوُرلر.

معناسی : (یارب ، تحقیق مین حج قیلونی نیت قیلامن : ایمدی سین آنی میڭا ییڭل قیلغل ، هم آنی میندن قبول قیلغل) دیمکدر.

١٣٤) نیت قیلغاندن صوڭ قچقروُب اوُشبو تَلْبیەنی ارقوُرلر:

لَبَّیْكَ اَللّٰهم لَبَّیكَ ❀ لَبَّیْكَ لا شَریكَ لَكَ ❀ لَبَّیْكَ اِنَّ الحَمْدَ وَالنّعمةَ لكَ ❀ وَالْمُلْكَ لكَ لا شَریكَ لَكَ ❀

معناسی : (یارب ، سینڭ عبادتڭنی کامل اطاعت ایله قیلامن ، سینڭ هیچ شریکڭ یوقدر. تحقیق بارچه‌ماقتاو و بارچه‌نعمت سیڭا خاصدر. وخواجەلق دەسیڭا خاصدر. سینڭ هیچ شریکڭ یوقدر.)

(*) احرام کییملری (ازار) اسلی برکیڭ آلیاپقچ ایله (رداء) اسلی برکیڭ جەیمەدن عبارتدر. حاجیلر ازارنی کندك طوغریسندن بیللرینه باغلاب عورتلرینی اوُرتوُرلر. رداءنی ایڭ باشلرینه وآرقالرینه صالوُرلر.

١٣٥) نیت قیلوُب اوُشبو تلبیه‌نی اوقوُغاندن صوڭ حاجیلر (مُحْرِم) یعنی احراملی دیب آتالوُرلر، آنلر شویله احراملی حاللرنچه مکهٔ مکرمه‌گه کیته‌رلر، قربان عیدی کوُننده چه‌چلرینی کیته‌روُب فرض بولغان طوافنی قیلغانچی، همان احراملی کوُینچه یوُروُرلر.

---

١٣٦) حاجیلرگه احراملی وقتلرنده، آدبسز سوزلر سوُیله‌و، یاقنلق قیلو، وخاتوُنلرنڭ ته‌نلرینه هوس ایله قول تییرو، گناه اشلر قیلو، کشی ایله نزاعلاشو، کییك حیوانلرنی اوتوُرو، وکییك آولاوچیغه یاردم قیلو، اینه ایله تگلگان کییملر کییو، باشلرینه چالما، بورڭ یافه‌س کییو، آیاقلرینه چیتك، ایتك، که‌وش ویوُزلکلی باشماق کییو، باشلرینی ویوُزلرینی بر نه‌رسه ایله قاپلاو، خوش ایسلی مایلر سوُرتو، چه‌چلرینی یا باشقه توُکلرینی کیسو وطاراو، طرناقلرینی کیسو، صاقاللرینی مایلاو وباشلرینی صابوُنلاب یووو درست بولماس.

١٣٧) اگرده اوُشبو اشلرنڭ برسینی قیلسه‌لر، الوغ کتابلرده بیان قیلنغان ره‌وشچه آنلرغه یاقربان بوغازلاو یاصدقه بیرو لازم بولوُر.

١٣٨) حاجیلرنڭ هر برسی قربان عیدی کوُنلرنده احراملری تمام بولغانچی، یالان آیاق یالان باش کوُینچه آق احرام کییملرینی چوُرناب درویش کبی بولوُب یوُروُرلر. تلبیه اوقوُلا طوُرغان اورنلرده قچقروُب تلبیه اوقوُرلر.

١٣٩) احراملی کشیلرگه اوُی اچینه کرو، آشاو، اچو، یوُقوُلاو، عبادت قیلو، طهارت آلو، غسل قیلو، موُنچاغه کرو، بیللرینه، آقچه‌لی کمر باغلاو، چاتوُر یا قوُیاشلق ایله کوله‌گه‌له‌نو، آیاقلرینه قسقا یوُزلکلی کون یا اغاچ باشماق کییو درست بولوُر.

---

١٤٠) يوقاريده يازلمش حكملر اير حاجيلر حقنده‌در. حاتون حاجه‌لر حج عمللرنده ايرلرگه (٦) تورلی اشده خلافلق قيلورلر. شويله كه ١) آنلر احرام كييملری كيميچی، اوزلرينك اوستلرنده‌گی كييملری ايله يورورلر، ٢) اينه ايله تگلگان كييملرينی ده كييه‌رلر ٣) باشلرينی آچق يورتمسلر، ٤) تلبيه‌نی قچقروب اوقوماسلر، ٥) احراملرندن چقغانده چه‌چلرينی قسقارتماسلر. ٦) حيض سببلی عذرلی بولسه‌لر، فرض طوافنی قضاغه قالدرورلر.

---

١٤١) مكهٔ مكرمه‌گه باروب كرگاچ ده، حاجيلر اوّلا طوب طوغری (كعبهٔ معظمه) مسجدينه يونه‌لورلر. كعبه‌نی كورگاچ‌ده، تكبير وتهليل ئه‌يتورلر هم مقصودلرينی صوراب دعالر قيلورلر.

١٤٢) مسجدگه كروب كعبه‌نك ديوارنده‌گی (حَجَر اَسْوَدْ) اسملی مبارك طاشنی كورگاچ نمازدغی كبی قوللرينی قولاقلری طوغريسينه كوته‌روب ينه تكبير وتهليل ئه‌يتورلر. ممكن بولسه، اول طاشنی اوبه‌رلر.

١٤٣) آندن صوڭره ييدی مرتبه كعبه‌نی ئه‌يله‌نوب سنت بولغان طوافنی قيلورلر، صوڭره (مَقام ابراهيم) ديگان ييرده كعبه‌گه قاراب ايكی ركعت نماز اوقورلر، صوڭره شول مسجدنك اچنده (زمزم) قويوسی يانينه كيلوب صووينی اچه‌رلر هم يوزلرينه وباشلرينه سيبه‌رلر.

١٤٤) مسجددن چقغاچ (صَفا) و (مَرْوَه) اسملی ايكی كچكنه طاو آراسنده يوروب (سَعْی) قيلورلر.

١٤٥) آندن صوك (٨) نچی ذی الحجه‌گه قدَر مكه‌ده‌ طورورلر تله‌گان قدَر طواف وسعی قيلورلر، ايزگی اورنلرنی زيارت قيلوب مباركله‌نوب يورورلر.

١٤٦) (٨) نچی ذوالحجه‌ده ایرته برله حاجیلر هر قایوسی برلکده مکهٔ مکرمه‌دن چغوب (مِنا) اسملی‌بر آول‌یاننده‌غی مسجد تیره‌سینه بارورلر.

١٤٧) آنده بر کیچ قونغاندن صوڭ (٩) نچی ذی الحجه‌ده ایرته نمازینی اوقوغاچ (عَرَفاتْ) طاوینه کیته‌رلر، آنده اویله وقتی کرگاچ، جماعت بولوب اوّل اویله نمازینی، آندن صوڭره شول وقتده‌اوق ایکندی نمازینی اوقورلر.

١٤٨) آندن صوڭره غسل قیلوب عرفاتده (وقوف) قیلورلر، یعنی طوقتاب قبله‌غه قارشی ذکر ئه‌یتوب طورورلر هم مقصودلرینی صوراب دعالر قیلورلر.

١٤٩) قویاش باتقاچ آخشامنی اوقومیچی (مُزْدَلِفه) اسملی ییرگه کیته‌رلر. یه‌ستو وقتی کرگاچ مزدلفه‌ده جماعت بولوب اوّل آخشامنی آنڭ آرتندن‌اوق یه‌ستونی اوقورلر.

١٥٠) کیچنی مزدلفه‌ده اوتکه‌روب ایرته نمازینی اوقوغاندن صوڭ، آنده ینه (وقوف) قیلورلر.

١٥١) طاڭ یاقترغاچ ینه (مِنا)غه قایتوب آنده مخصوص اورننده، ییدی مرتبه (جَمَرَه) طاشلرینی آتارلر، هر طاشنی آتقانده تکبیر ئه‌یتورلر، آندن صوڭره ایتی اسراف قیلنورلق بولماسه، (منا)ده قربان بوغازلاب صدقه قیلورلر.

١٥٢) آندن صوڭره ایرلر چه‌چلرینی کیته‌ر ورلریا که‌قسقارتورلر.

١٥٣) (١٠) نچی یا (١١) نچی یا (١٢) نچی ذوالحجه‌ده مکهٔ مکرمه‌گه قایتوب فرض بولغان طوافنی قیلوب احراملرینی تمام ایته‌رلر.

١٥٤) احراملری تمام بولغاچ آنلرغه احراملی وقتلرنده درست بولماغان اشلرنڭ گناهسزلرینی قیلو درست بولور.

١٥٥) مسافر بولغان حاجیلرگه عید نمازینی اوقو واجب

توگلدر. شونڭ اوُچوُن حاجيلرنڭ كوبسى عيد نمازينى اوقى آلماسلر. اگرده وقتينه ييتشسەلر مكەده يا منادە اوقوُرلر.

١٥٦) حاجيلر مكة مكرمەدن چغوُب اوُيلرينه قايتاچق زمانده كعبه مسجدينه باروُب ينه طواف قيلوُرلر، كعبەايشگينڭ بوساغاسينى اوبەرلر، كعبەنڭ (مُلْتَزَم) اسملى ييرينه هم آنڭ پەردەسينه يوُزلرينى تييروُرلر، زمزم صووينى اچەرلر، (كعبۀ معظمه) دن ومبارك ييرلردن آيرلاچقلرينى خاطرلرينه كيتروُب يغلارلر، دنيا وآخرت مقصودلرينى صوُراب كوب دعالر قيلوُرلر، مسجددن چقغانده يوُزلرى ايله كعبەگه قاراب آرتلرى ايله چيگوُب چغارلر.

---

١٥٧) حاجيلرگه (مدينۀ منوره) گه باروُب پيغمبرمز محمد عليه السلامنڭ قبر شريفى بولغان (رَوْضۀ مُطَهَّره) نى زيارت قيلو بيك الوغ مستحبلردندر.

١٥٨) مكۀ مكرمەده مدينۀ منورەدەده زيارت قيلمنا طوُرغان ييرلرو مبارك اورنلربيك كوبدر. هرييرنى زيارت قيلغانده رعايه قيلو تييشلى بولغان مخصوص ادبلرى باردر.

مذكور ايكى شهرنڭ هربرسنده حاجيلرگه حج عمللرينى اوُيرەتو وزيارت قيلناچق مبارك اورنلرنى كورسەتو اوُچوُن تعيين قيلنغان دليللر باردر. نادان حاجيلر، بلمەگان عمللرينى مذكور دليللردن اوُيرەنمك تييشليدر.

١٥٩) زمزم صووينى قبلەغه قارشى طوُروُب آياق اوره اوُچ يوُتم ايتوُب اچو تييشليدر.

١٦٠) آنى اچكاندن صوڭ اشوُبونى اوقوُب دعا قيلەر:

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ رِزْقًا وَاسِعًا وَعِلْمًا نَافِعًا وَشِفَاۤءً مِنْ كُلِّ دَاۤءٍ

معناسى: (يارَبّ، تحقيق مين سيندن صوُريمن: كيڭ رزقنى وفائدەلى علمكنى وهر بر آوورودن شفانى.)

تورلی دعالر.

١٦١) بر بالا طوغانینی ایشتکاچ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اجعله براً وانبته فی الاِسلام نباتاً حسناً واجعله مسعوداً فی الدّنیا والآخرة ❁

معناسی : (یارب ، اوشبو بالانی ایزگی بالا قیلغل ، ودخی آنی کورگم اوسو ایله اسلام دینی اچنده اوسدرگل ، ودخی آنی دنیاده‌ده آخرتده‌ده بختلی وسعادتلی قیلغل .)

١٦٢) برکشینگ اولگان خبرینی ایشتکانده اوشبو آیت ودعا اوقولور :

اِنّا لِلّٰهِ واِنّا اِلَیهِ راجعون ❁ اَللّٰهُمَّ اِنْ کانَ هذا المیّت محسناً فزد فی اِحسانه واِنْ کانَ مسیئاً فتجاوز عنه ❁

معناسی : (تحقیق بز هر قایومز الله تعالی‌نکیمزلر ، وتحقیق بز هر قایومز اول الله تعالی‌گه قایتاچقلرمز . یارب ، اگرده بومیت ایزگی کشیلردن بولغان بولسه ایزگیلگینی آرتدرغل ؛ اگرده گناهلی کشیلردن بولغان بولسه ، گناهلرینی عفو قیلغل .)

١٦٣) جنازه‌اوزوب بارغانده آیاق اوره طوروب اوشبو دعا اوقولور:

اللّٰه اکبر ❁ اشهد انّ الله یحیی ویمیت وهو حیّ لایموت ❁ هذا ما وعدنا الله ورسوله ، وصدق الله ورسوله ❁ اَللّٰهُمَّ زدنا ایماناً وتسلیماً ❁

معناسی : (الله تعالی هر نرسه‌دن الوغراقدر . کوگلمدن گواهلق بیره‌من‌که ، تحقیق ترکلکده اولمده الله تعالی‌دندر . اول الله تعالی اوزی ترکدر ، هیچ اولماچاق توگلدر . بو اولم بزگه الله تعالی‌نک وآننگ پیغمبرینک وعده قیلغان اشیدر . الله تعالی وپیغمبری راست که‌یتمشلاردر . یاربّ ، ایمان وتسلیملرنی آرتدرغل .)

١٦٤) قبرستانغه کرگانده‌هم قبرلر یانندن اوزغانده اوشبو دعا اوقولور :

علیکم السّلام یا اهل الدّیار ، رحم الله المستقدمین منّا والمستأخرین منکم ❁ انتم لنا سلف ونحن لکم خلف ❁ واِنّا اِنْ شاء الله بکم لاحقون ❁ نسئل الله تعالی لنا ولکم العافیة ❁

معناسی : ای بو یورطلرنک اهللری ، سزگه الله تعالی‌نک سلامی بولسون . الله تعالی دنیادن

اوتكان سزلرگەدە وسزدن قالغان بزلرگەدە رحمت قيلغاى ايدى، سز بزدن اوّلگى كشيلرسز، بز سزدن صوڭغە قالغان كشيلرمز، ان شاء الله بزدە البتە سزگە طوتاشورمز. اوزمز اوچون دە سزنك اوچون دە الله تعالى دن سلامتلك وعافيت صورىمز.)

---

١٦٥) قرآن اوقوب ثوابينى ارواحلرغە باغشلاغاندە بو يلە دعا قيلنور:

اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ مَا قُرِئَ فِي هٰذِهِ السَّاعَةِ الشَّرِيفَةِ مِنْ كِتَابِكَ الْكَرِيمِ اِلَى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْاَمْوَاتِ الْمُسْلِمِينَ كَافَّةً وَعَامَّةً خُصُوصًا مِنْهُمْ اِلَى اَرْوَاحِ اَقْرِبَائِي الَّذِينَ اَذْكُرُهُمْ بِلِسَانِي ❁

معناسى: (يا رب، حرمتلى كتابڭدن اوشبو شريف ساعتدە اوقولغانيننك ثوابينى مسلمان ميتلرننك هر برينك جانلرينە ايرشدرگل، خصوصا حاضر تلم ايلە ساناب ذكر قيلاچغم لوزيمە ياقن ميتلرننك جانلرينەدە ايرشدرگل.)

بونى اوقوغاندن صوڭ اوزيننك ياقن ميتلرينى اسملرى وآنالريننك اسملرى ايلە برم برم ذكر ايتوب چغار. مثلا اوشبو روشچە:

يارب: اوشبو اوقولمش قرآننك ثوابينى آتام فلان فلان اوغليننك، آنام فلانە فلان قزيننك، آغام فلان فلان اوغليننك ودوستم فلان فلان اوغليننك روح شريفلرينە ايرشدرگل.)

---

١٦٦) آشاب يا اچوب بترگاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَطْعَمَنِي وَسَقَانِي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ❁

معناسى: (الحمد لله، الله تعالى مينى طويدردى واچردى ودخى مينى مسلمانلردن قيلدى.)

---

١٦٧) بر كشى ايلە كورشكاچ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اَجْمَعْ بَيْنَنَا بِالْخَيْرِ وَالسَّلَامِ وَاَلِّفْ بَيْنَنَا بِاَحْسَنِ الْكَلَامِ ❁

معناسى) يارب، بزنى ايزگيلك وسلامتلك ايلە كورشدرگل وكوركم سوزلر ايلە الفت قيلدرغل.)

---

١٦٨) بر ييرگە يا بر مجلسكە اوطورغاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ❁

معناسى: (يا رب، مينى مبارك ييرگە ايندرگل، سين خيرلى ايندرگوچيسك.)

---

١٦٩) بر ضرر وزيان كيلسە اوشبونى اوقور:

عَسَى رَبُّنَا اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَا اِنَّا اِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ❁

معناسى : (شايد ربمز الله تعالى بزنىڭ عالمزنى ياخشيغنه آوشدرور. تحقيق بز ربمزغه رغبت واخلاص قيلغوچيلرمز.)

١٧٠) قايغو ايرشكانده اوشبو دعانى اوقور :

اَللّٰهمّ انى عبدك وابن عبدك، رضيت حكمك وقضاءك . اسئلك اَنْ تذهب عنّى غمّى وحزنى وان ترزقنى يسر عسرى ❁

معناسى : (يارب تحقيق مين سينك قولڭمن وقولڭنك اوغليمن . سينك حكمڭگه وتقديرڭگه راضيمن ، سيندن صوريمن مينم كوڭلمدن قايغى وكوينچى بترمكلگڭنى وهم قايغيمنك آرتندن شادلغينى‌ده نصيب ايتمكلگڭنى .)

١٧١) ياڭغا آينى كورگانده اوشبو دعانى اوقور :

الله اكبر ❁ (٣ مرتبه) اَللّٰهمّ اهلّه علينا بالامن والايمان والسّلامة والاسلام ❁ اَللّٰهمّ اجعله لنا هلال خير ورشد ❁

معناسى : (الله تعالى هرنه‌رسه‌دن الوغراقدر. يا رب ، بو آينى بزگه امينلك وايمان ايله هم سلامتلك ومسلمانلق ايله طودرغل . ودخى آنى بزگه ابزگيلك وطوغريلق آيى قيلغل.)

١٧٢) كوك كوكره گانده ويه‌شن يه‌شنه گانده اوشبو دعانى اوقور :

اَللّٰهمّ لاتقتلنا بغضبك ولا تهلكنا بعذابك وعافنا برحمتك

معناسى : (يارب ، بزنى آچووڭ ايله اولترمه‌گل ، وعذابڭ ايله هلاك قيلماغل : ورحمتڭ ايله بزگه صحت وعافيت بيرگل .)

١٧٣) ياغمور ياوغانده اوشبو دعانى اوقور :

اَللّٰهمّ سقيًا هنيئًا وصيبًا نافعًا ❁ اَللّٰهمّ اجعله صيب رحمة ولاتجعله صيب عذاب ❁

معناسى : (يا رب ، بو ياغمورنى بزنڭ اوچون طاتلى وفائده‌لى صو قيلغل . يا ربّ ، بو ياغمورنى رحمت ياغمورى قيلغل ، عذاب ياغمورى قيلماغل .)

١٧٤) سبق اوقودن اوّل اوشبو دعا اوقولور :

❁ اَللّٰهمّ ارزقنا علمًا نافعًا وحفظًا كاملًا وذهنًا شاملًا وفهمًا ذكيًّا ، وتوفيقًا لتحصيل العلوم ❁ اَللّٰهمّ اخرجنا من ظلمات الجهل والوهم ، واكرمنا بنور العلم والفهم ❁ اَللّٰهمّ افتح لنا ابواب علمك وانشر علينا خزائن رحمتك ❁ برحمتك يا ارحم الرّاحمين ❁

معناسی : (یا رب ، بزگه فائده‌لی علملرکنی وکوڭلگه تمام آلونی وکیك ذهننی وزیره‌ك فهمنی نصیب قیلغل ، یا رب بزنی نادانلق وکوڭل قارا ڭغیلغندن چغاروب علم وفهم نوری ایله جورتله‌گل ، یا رب ، بزگه علملك ایشکلرکنی آچقل ورحمت خزینه‌لرکنی صاچقل ، ای کامل رحمت قیلغوچی الله ، هر بر نه‌رسه‌سینڭ رحمتڭ ایله‌گنه حاصل بولمقده‌در)

١٧٥) . سبق اوقو تمام بولغاندن صوڭ اوشبو دعا اوقولور :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی اَخْرَجَنَا مِنْ ظُلُمَاتِ الْجَهْلِ وَالْوَهْمِ ۞ وَنَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْعِلْمِ وَالْفَهْمِ ۞ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِوَالِدِینَا وَلِاُسْتَاذِنَا ، وَسَلِّمْ دِینَنَا وَدُنْیَانَا وَاجْعَلْ مَلِكَنَا سَالِمًا وَرَؤُفًا لَنَا ، بِحَقِّ نَبِیِّنَا مُحَمَّدِ الْمُصْطَفٰی صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ۞

معناسی : (هر بر ماقتاو الله تعالی‌گه خاصدر . اول الله تعالی درکه بزنی نادانلق وفهمسزلك قارا ڭغیلغندن چغاردی ودخی بزنڭ کوڭللرمزنی علم وفهم نوری ایله نورلاندردی ، یا رب ، پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم حقینه بزلرنڭ گناهلرمزنی ودخی آتا آنا واستاذمزنڭ گناهلرینی یارلقاغل ، بزنڭ دینمزنی‌ده دنیامزنی‌ده توزوك وسلامت قیلغل ودخی پادشاهمزنی سلامت هم بزگه شفقتلی ومرحمتلی قیلغل .) **آمین**

١٧٦) هر وقتده وهر اورنده اوقورغه یاری طورغان دعاوذکر :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی کُلِّ حَالٍ ، فَاِنَّهُ مُحَوِّلُ الْاَحْوَالِ ۞ رَبَّنَا آتِنَا فِی الدُّنْیَا حَسَنَةً وَفِی الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۞ بِرَحْمَتِكَ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ ۞

معناسی : (هر حال اوچون الله تعالی‌گه حمد قیلامز . چونکه حاللرنی آوشدروچی اولدر . یارب ، بزگه دنیاده‌ده آخرتده‌ده ایزگی حاللرنی نصیب ایتکل .
ودخی بزنی جهنم عذابندن صاقلاغل ؛ ای رحیم الله ، هر نه‌رسه‌سینڭ رحمتگدندر .)

آی آیلری .

١٧٧) مسلمانلر یللرنی حضرت رسولنڭ مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌گه کوچکان یلندن باشلاب حسابلیلر . اول واقعه تاریخ میلادی ایله ٦٢٢نچی یلده ١٧نچی آوگوستده واقع بولمشدر .

١٧٨) مسلمانلریانی آی یوروشی ایله حسابلیلر . قویاش بایغاندن صوڭ کوکده آی بیك نازك آلتون اوراق کبی بولوب کورنگان وقتده ، آی

باشی باشلانور. ۲۹ یا ۳۰ کوندن صوکره ایکنچی آی کورنگاچ ایکنچی آی باشلانور. ۱۲ آی بر یلغه حساب قیلنور.

۱۷۹) عربچه آی اسملری اوشبولردر.

محرّمْ، صفرْ، ربیع الاوّل، ربیع الآخر، جمادی الاولی، جمادی الاخری، رجبْ، شعبانْ، رمضانْ، شوّالْ، ذوالقعده، ذوالحجّه *

۱۸۰) یل باشی محرم باشنده باشلانور. کوبسنچه. محرم ۳۰ کوندن، صفر ۲۹ دن، ربیع الاوّل ۳۰ دن، ربیع الاخر ۲۹ دن، جمادی الاولی ۳۰ دن، جمادی الاخری ۲۹ دن، رجب ۳۰ دن، شعبان ۲۹ دن، رمضان ۳۰ دن، شوّال ۲۹ دن، ذوالقعده ۳۰ دن، ذوالحجه قایسی یللرده ۲۹ دن قایسیلرنده ۳۰ دن کیلور. شول سببدن آی یلی قایسی یللرده ۳۵٤، قایسیلرنده ۳۵۵ کون بولور.

۱۸۱) آی حسابنده تمولکنك باشی قویاش بایغاندن صوك باشلانور. هر کوننك کیچهسی اوزندن الك بولور. یاڭا آینك برنچی کیچهسی ایسکی آینك آخرغی کونندن صوڭغی کیچهدر. ایکنچی کیچهسی برنچی کونندن صوڭغی کیچهدر.

بایرام کون و کیچهلر.

۱۸۲) اهل اسلامنك بر یل اچنده مبارك کونلری (۱٤) در: یل باشی کونی، عاشورا کونی، هجرت کیچهسی، مولد کیچهسی، رغائب کیچهسی، معراج کیچهسی، براءت کیچهسی، فتح مکّه کونی، قدر کیچهسی، عید فطر کونی، عید قربان کونی، تشریق کونلری.

۱۸۳) یل باشی کونی محرمنك برنچی کونیدر. آی حسابنچه یاڭا یل باشلانغان کوندر.

١٨٤) عاشورا کونی محرمنك (١٠)نچی کونیدر. پیغمبرمز محمدعلیه السلام هم‌صحابه‌لر اوشبو کوننی مبارك صاناب روزه طوتمشلر. کوب پیغمبرلر بو کونده زور آفت وبلالردن قوتلمشلر.

١٨٥) هجرت کیچه‌سی صفرنك ٢٧ نچی کیچه‌سیدر. اوشبو کیچه‌ده حضرت رسول حضرت ابوبکر ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌دن چقوب ١٢ نچی ربیع الاوّلده مدینهٔ منوره شهرینه باروب ییتمشدر. بو سفردن صوڭره اسلام دینی هر طرفقه طارالوب اعتبارغه کرمشدر. شول سببدن مسلمانلرنك یللری اوشبو یلنك محرمندن باشلاب حساب قیلنادر.

١٨٦) مولد کیچه‌سی ١٢ نچی ربیع الاوّلده‌در. پیغمبرمز محمد علیه السّلام ٥٧١ نچی سنه‌ده ٢٧ نچی آپریلده ١٢ نچی ربیع الاوّلده دنیاغه کیلمشدر. بو کون بوتون دنیا مسلمانلرینك دنیا و آخرت سعادتلرینه سبب بولغان پیغمبرمزنك طوغان کونی بولو سببلی مبارك کونلردندر.

١٨٧) رغائب کیچه‌سی رجبنك برنچی جمعه‌سینه قارشی کیچه‌در. بو کیچه‌ده حضرت رسولنك آتاسی حضرت عبدالله ایله آناسی حضرت آمنه‌نك نکاحلری اولوب برنچی مرتبه کورشمشلردر.

١٨٨) معراج کیچه‌سی رجبنك ٢٧ نچی کیچه‌سیدر. بو کیچه‌ده حضرت رسول کوکلرگه منو واقعه‌سینی کورمشدر. بیش وقت نماز اوقو اوشبو کیچه‌ده فرض قیلنمشدر.

١٨٩) برائت کیچه‌سی شعباننك (١٥)نچی کیچه‌سیدر. روایتلرگه قاراغانده بنده‌لرنك بر یللق بخت وسعادتی اوشبو کیچه‌ده تعیین قیلنادر. شونك اوچون بو کیچه ایزگی کیچه‌لردن صانالادر.

١٩٠) فتح مکّه کونی رمضاننك ٢١ نچی کونیدر. بو کونده

حضرت رسول ۱۲ ملڭ قدر اسلام عسکری ایله مکهٔ مکرمه‌نی کافرلر قولندن آلوُب قبله‌مز کعبهٔ معظمه‌دن صنملرنی چغارتمشدر.

۱۹۱) قدْر کیچه‌سی رمضاننڭ ۲۷ نچی کیچه‌سیدر. بو کیچه یلنڭ قای کوُننده بولووی آچق معلوم بولماسه‌ده، روایتلر بوینچه کوبسنچه رمضاننڭ ۲۷ نچی کیچه‌سینه طوغری کیلووی احتمال ایتله‌در. بو کیچه‌ده ایزگی عمللرنڭ ثوابی باشقه کیچه‌لرگه قاراغانده بیك کوب آرتقدر.

۱۹۲) عید فِطْر کوُنی شوّالنڭ برنچی کوُنیدر. رمضان روزه‌سی تمام بولغاندن صوڭ بایرام ایتله طوُرغان کوُندر. بو کوُنده عید نمازی اوقو هر مسلمانغه واجبدر. بای کشیلرگه عید نمازینه قدر فقیرلرگه فطره صدقه‌سی بیرووده واجبدر.

۱۹۳) عید قربان کوُنی ذوالحجه‌نڭ ۱۰ نچی کوُنیدر. بو کوُنده‌ده عید نمازی اوقوواجبدر. ینه عید نمازندن صوڭره بای کشیلرگه قربان بوغازلاب اوُی جماعتلرینی، اَحْباب وفقَرانی اکْرام قیلووده واجبدر.

بو کوُندن اوّلگی کوُن (عرفه) کوُنی دیب آتالوُر. عرفه کوُنی‌ده مبارك کوُنلردندر. حج عمللری اوُشبو کوُنلرده قیلنوُرلر. هر سنه بوُتوُن دنیادن جییلغان بر نیچه یوُز ملڭ حاجیلر عرفه کوُننده (عرفات) طاونده دعا وعبادتده بولوُرلر.

۱۹٤) تشْریق کوُنلری ذوالحجه‌نڭ ۱۱ نچی، ۱۲ نچی و ۱۳ نچی کوُنلریدر؛ بو کوُنلرده بایرام کوُنلردندر. عرفه کوُنینڭ ایرته نمازندن باشلاب تشریق کوُنلرینڭ اوُچنچیسینڭ ایکندی نمازینه قدر جماعت نمازلرندن صوڭره مسلمانلر هر طرفده قچقروُب تکبیر تشریق اسملی تکبیرنی اوقوُرلر.

۱۹۵) ینه هر جمعه کوُن بارچه مسلمانلر اوُچوُن الوغ بایرام کوُندر. بو بایراملرنڭ همه‌سینی مسلمانلر فقیرلرگه یاردم ایتوُب دعا وتوبه‌لر وباشقه ایزگی عمللر ایله اوتکه‌رو تییشلیدر.

تمام.